

Prof. Dr.
Salih Durer

Öğr. Gör. Dr.
Özsoğün Çalışkan

Öğr. Gör. Dr.
Halil Emre Akbař

Yrd. Doç. Dr.
Ceren Erdin
Gündoğdu

İşletme Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Alanında Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Prof. Dr. Salih DURER
Öğr. Gör. Dr. Arzu Özsoğün ÇALIřKAN
Öğr. Gör. Dr. Halil Emre AKBAř
Yrd. Doç. Dr. Ceren Erdin GÜNDOğDU
Yıldız Teknik Üniversitesi, İ.İ.B.F.

Özet

Bu çalışmada işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe alanında kariyer tercihlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde işletme bölümü öğrencilerini kapsayan bir anket çalışması yürütülmüştür. Anket çalışması ile elde edilen verilerin analizi neticesinde kariyer tercihinde etkili olan faktörler; ekonomik ve iş piyasasına ilişkin, içsel, meslek hakkında sahip olunan önbilgiye ilişkin ve çevresel etkilere ilişkin olmak üzere dört ana grupta toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında kariyer tercihinde etkili olan faktörlere verilen önem açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Zira her iki gruptaki öğrencilerin de sırasıyla en fazla meslek hakkında sahip olunan önbilgiye ilişkin faktörlere, içsel faktörlere, ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere ve son olarak çevresel etkilere ilişkin faktörlere önem verdikleri görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kariyer tercihi, kariyer tercihinin etkileyen faktörler, muhasebe mesleği.

JEL Sınıflaması: M41, M53.

Abstract (Analyzing The Factors Affecting The Accounting Career Choice of Business Students)

The aim of this paper is investigating the factors affecting the accounting career choice of business students. In the framework of this aim, a survey was conducted that covered business students. According to the analysis of the data gained from the survey, factors affecting career choice were classified in four main groups as economic and market related, intrinsic, foreknowledge about the career and environmental effects related factors. Results indicated that there wasn't a significant difference between the students which are thinking of making a career in accounting and the students which are thinking of making a career in another fields by the means of the factors affecting career choice. It is seen that both students in two groups give attention to the factors related knowledge about the career, intrinsic factors, economic and market related factors and environmental effects related factors respectively.

Key Words: Career choice, factors affecting career choice, accounting career.

JEL Classification: M41, M53.

1. Giriş

Teknolojik gelişmeler, küreselleşme, değişen müşteri istek ve ihtiyaçları, endüstri yapısı ve ürün yaşam süresindeki değişimler, yaşanan ekonomik krizler, giderek şiddetlenen rekabet ve yaşanan zorlu rekabette ayakta kalabilmeyi sağlayan rekabetçi avantajların uzun süre korunamaması, artan riskler, finansal raporlamada ortaya çıkan yenilikler, düzenleyici kurumların artan düzenlemeleri gibi faktörler işletmelerin sürekli değişen bir çevrede faaliyetlerini sürdürmelerine neden olmaktadır¹. Değişen çevre ise işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları bilgilerin çeşitliliğini arttırmakta ve geçerlilik süresini kısaltmaktadır². Tüm bu gelişmelerin ışığında işletme bilgi sisteminin temelini oluşturan muhasebenin ve işletme yönetiminin en önemli kurmayları olan muhasebe meslek mensuplarının işletme ilgilileri için önemi de giderek artmaktadır.

Ekonomi aktörleri tarafından yürütülen yatırım ve operasyon faaliyetlerinin şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde ülkelerarası sınırları aştığı bir dünyada muhasebe mesleği mensupları tüm toplumlarda çok önemli bir role sahiptir. Yeni ekonomik dünyada faaliyet gösteren işletmelerde çalışan muhasebe mesleği mensubu, bünyesinde yer aldığı işletmenin ve piyasada faaliyet gösteren diğer işletmelerin yer aldığı çevreyi ve bu çevrenin şartlarını global bir bakış açısıyla irdelemelidir. Globalleşme, bilginin sayılara dönüşümü ve düzenleyici ve denetleyici kurumlarında içinde bulunduğu işletme paydaşlarının sayısının hızla artması meslek mensubundan beklentileri de şekillendirmektedir. Meslek mensupları artık sadece bünyesinde yer aldıkları işletmele-

rin yöneticileri ve devlet için değil dünya çapında tüm yatırımcılar ve kredi kuruluşları için finansal ve finansal olmayan bilgiler sunabilmelidir. Tüm bu beklentiler daha fazla hesap sorumluluğunu ve bu da sonuç olarak tüm toplumlarda muhasebe meslek mensuplarına olan talebi arttırmaktadır³.

Muhasebe meslek mensuplarına ekonomi dünyasından gelen talebin artmasına karşın ABD, İngiltere, Yeni Zelanda, Avustralya ve Kanada'da yapılan bazı çalışmalar muhasebe eğitiminin öğrenciler tarafından daha az tercih edilir bir alan haline geldiğini göstermektedir⁴. Örneğin ABD'de 1994-1995 yıllarında muhasebe eğitimi alan öğrenci sayısı 61.220 iken 1999-2000 yıllarında bu sayı 45.095'e gerilemiş ve 1994-2000 yılları aralığında %26'lık bir düşüş yaşanmıştır⁵. Bununla birlikte 2000 yılından itibaren muhasebe bölümünü tercih ederek bu alandan mezun olan öğrencilerin sayısında bir artış eğilimi başlamış ve bu eğilim 2006-2007 yıllarında %19 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişme muhasebenin, işletme öğrencileri arasında tercih edilen uzmanlık alanlarından biri olarak yeniden doğduğunun bir işareti kabul edilebilir. Bu gelişmenin ardında yatan en önemli nedenlerden biri 2002 yılında yayınlanan Sarbanes-Oxley yasası gereğince muhase-

³ IFAC (International Federation of Accountants), International Accounting Education Standards 1-8, August 2008, s. 23, www.ifac.org, 25.2.2009.

⁴ Albert and Jack, a.g.e., s.19-20; Kamran Ahmed, Kazi Feroz Alam, Mazurul Alam, "An Empirical Study Factors Affecting Accounting Students' Career Choice In New Zealand", **Accounting Education**, 6 (4), 1997, s. 325, Sandra Felton, Nola Buhr and Margot Northey, "Factors Influencing the Business Students' Choice of a Career in Chartered Accountancy", **Issues in Accounting Education**, Vol 9, No.1, Spring 1994, s.131, Clement Chen, Keith T. Jones and D. David McIntyre, "A Reexamination of the Factors Important to Selection of Accounting as a Major", **Accounting and Public Interest**, Volume 5, 2005, s. 14.

⁵ Abbas Heiat, Doug Brown, "An Empirical Analysis Of Underlying Factors Affecting The Choice Of Accounting Major", **Journal of College Teaching and Learning**, Vol. 4, Number 8, s. 83. AICPA (American Institute of Certified Public Accountants), **2008 Trends in the Supply of Accounting Graduates and the Demand for Public Accounting Recruits**, http://ceae.aicpa.org/NR/rdonlyres/C1E23302-17D3-4ED5-AE81-B274D9CD7812/0/AICPA_Trends_Reports_2008.pdf, 23.2.2009, s.27.

¹ W. Steve Albrect and Robert J. Jack, **Accounting Education: Charting the Course through a Prelious Future**, Accounting Education Series, Volume No. 16, 2000, s.6. <http://www.imanet.org/pdf/Charting%20the%20Course%20Accting%20Education%20Series-%20Vol.%2016.pdf>, 23.2.2009.

² Şaban Uzay, "21. Yüzyılın Başında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik" Değerlendirmeler, **İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 67, Haziran 2004, s.230.

becilere olan talebin artmasıdır. Zira son yıllarda yaşanan muhasebe yolsuzlukları ve skandallarda meslek mensuplarına olan talebi artırmıştır⁶. Yaşanan bu gelişmeler, iyi donanmış muhasebe meslek mensuplarını yetiştirmeyi hedefleyen eğitimciler için dikkat çekicidir.

Bu çalışmanın amacı; işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe meslek tercihini etkileyen faktörleri tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde işletme bölümü öğrencileri tarafından cevaplanmak üzere bir anket çalışması yürütülmüştür.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Bundan sonraki bölümde Türkiye’de muhasebe meslek mensubunun eğitimi ve mesleki yapılanma tartışılmıştır. Üçüncü bölüm; meslek tercihini etkileyen faktörlere ilişkin genel açıklamaları içermektedir. Dördüncü bölümde çalışmada kullanılan araştırma yöntemi açıklanmış ve araştırmanın sonuçları incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular ışığında bir değerlendirme yapılmıştır.

2. Türkiye’de Muhasebe Mesleği

Kurtuluş savaşının kazanılması ve takiben Lozan Antlaşmasının imzalanmasından sonra ekonomik kalkınmayı gerçekleştirebilmek için çalışmalar başlamış ve kendi kendine yeterli, üretici toplum amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Batılılaşma sürecini hızlandırmak için eşzamanlı olarak ekonomik, sosyal ve politik alanlarda birbirini takip eden reformlar yürürlüğe konmuştur⁷.

Milli mücadelenin başladığı yıllarda dönemin bütün memurlarından kesilen paralarla, çok büyük ithalat ve ihracat yapabilme kapasitesine sahip olan Türkiye Milli İthalat ve İhracat Anonim Şirketi (TEMAVAŞ) kurulur. Ancak şirketin yönetimiyle ilgili kuralların geliştirilmemesi ve denetim eksikliği 1938 yılında Türkiye'nin halka açık ilk şirketinin batmasına neden olur. Yaşanan bu deneyim işletme-

lerin denetim ihtiyacını gündeme getirir. 1925 yılında Aşar'ın kaldırılmasını takiben 1926–1934 yılları arasında kazanç vergisi için bölgelerin defterdarları tarafından muhasebecilere mükellefleri denetleme yetkisi tanınır. Devlet iktisadi teşekküllerinin faaliyete geçmesi ile birlikte muhasebe mesleği daha fazla önem kazanır ve 1932 yılında muhasebe mesleği ile ilgili ilk düzenleme getirilir ancak hayata geçmez. Dönemin meslek mensupları tarafından 1942 ayında “Türkiye Eksper Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Derneği” kurularak Türkiye’de muhasebe mesleğinin gelişmesi için çok önemli bir adım atılmıştır. Mesleğin yasal statüsünün düzenlenmesi amacıyla 1946 yılında hazırlanan Gelir Vergisi tasarısı ile birlikte Vergi Usul Kanunu’na Vergi Müşavirliği adı altında bir ilave yapılmış ancak daha sonra tasarıdan çıkarılmıştır. Daha sonra 1958 yılında Serbest Muhasebe Mütahassıslığı TBMM’ne verilmiş ancak kanunlaşması yine mümkün olamamıştır. Bu gelişmeler yaşanırken Türkiye Eksper Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Derneği, 1967 yılında adı "Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği"ne dönüştürülerek statüsünde önemli değişiklikler yapılmıştır. Dernek daha çok geleceğe yönelik ihtisas çalışmaları üzerinde yoğunlaşmış ve ülkemizde mesleğin tanımlanması, topluma anlatılması, Dünya uygulamalarının Türkiye’ye taşınması, konu ile ilgili uluslararası çalışmalarda ülkemizin temsil edilmesi konularında aktif rol almıştır. Bununla birlikte 1938'den sonra, 1949, 1956, 1961, 1966, 1972, 1987 ve 1989 yıllarında yapılan meslek yasa tasarılarının hazırlık çalışmalarına katılmıştır⁸.

1932 yılında başlayan muhasebe mesleğini yasal olarak düzenleme girişimleri 1989 yılına kadar sonuç vermemiştir. Nihayet 1.6.1989 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 13.6.1989 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali

⁶ Heiat, a.g.e., s. 83.

⁷ Mehmet A. Civelek ve M. Banu Durukan, “Muhasebe Mesleğinin ve Muhasebecinin Türkiye'nin Kalkınmasındaki Rolü”, 5. Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 2-6 Mayıs 2001, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Sempozyum/05.SEMPOZYUM/28.%20BANU%20DURUKAN.doc>, 23.3.2009, s.8.

⁸ Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD), “Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Tarihiçesi”, s.8, <http://www.tmud.org.tr/dokumanlar/MuhasebeTarihce.doc>, 23.03.2009.

Müşavirlik Kanunu ile meslek yasal statüsüne kavuşabilmiştir. 3568 sayılı Muhasebe Meslek Kanunu tamamı denetime dayalı olmak üzere yasalaşmıştır. Bu doğrultuda hem Kanun hem de Kanun'a dayanılarak yayınlanan belgelerde meslek denetim amacını taşımış ve Avrupa Birliği 8 Nolu direktifine uyumlu olarak hazırlanmıştır⁹.

Muhasebe mesleğinin yasal statüsüne kavuşmasında Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'nin katkısı büyüktür. Dernek 1973 yılından itibaren üyelik için yüksek eğitim düzeyi zorunluluğu, staj ve sınav ile getirdikleri muhasebe prensipleri, Uluslararası Muhasebe Örgütleri ile ilişkileri ve düzenledikleri Türkiye Muhasebe Kongreleri sonucunda kamuoyu oluşumunda etkin rol oynamıştır. Ayrıca 1975 yılından sonra Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği dışında örgütlenen ve Türkiye'nin dört bucağına yayılan Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Birliği Derneği yaygın örgütlülüğü, gelenekleri ve kamuoyunda yarattığı baskının muhasebe mesleğinin yasallaşmasında önemli bir etkisi olmuştur¹⁰.

3568 sayılı Kanun ile işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililere ve resmî mercilere tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek meslekî standartları gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda meslek odalarının ve odalar birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine ilişkin esaslar da düzenlenmiştir¹¹.

Kanun ile meslek mensupları için "Serbest Muhasebeci (SM)", "Serbest Mu-

hasebeci Malî Müşavir (SMMM)" ve "Yeminli Malî Müşavir (YMM)" olmak üzere üç farklı unvan düzenlenmiş ve her bir meslek mensubu grubunun yetkileri ve meslek konuları tanımlanmıştır¹².

Kanun uyarınca;

- Serbest muhasebeciler; gerçek ve tüzelkişilere ait teşebbüs ve işletmelerin genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutar, bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenler ve benzeri işleri yaparlar. Serbest muhasebeciler bu işleri bir işyerine bağlı olmaksızın yürütürler.

- Serbest muhasebeci mali müşavirler; gerçek ve tüzelkişilere ait teşebbüs ve işletmelerin muhasebe sistemlerini kurar, geliştirir, işletmecilik, muhasebe, finans, malî mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenler veya bu konularda müşavirlik yaparlar.

- Yeminli mali müşavirler ise serbest muhasebecilerin yaptıkları işler dışında yukarıda yer alan konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapar, malî tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş verir, rapor ve benzerlerini düzenler, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yaparlar.

3568 sayılı Kanun'a göre hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında önlisans seviyesinde öğrenim görenler ve ilgili meslek liselerinden mezun olanlar staj şartını yerine getirmeleri halinde sınav şartı aranmaksızın Serbest Muhasebeci unvanı ile çalışabilirler. Sözkonusu unvan sahipleri sadece genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmakla yetkili kılınmışlardır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için yukarıda adı geçen alanlardan lisans seviyesinde mezun olmak veya yüksek lisans diplomasına sahip olmak, iki yıl staj yapmış olmak ve serbest muhasebeci

⁹ TMUD, a.g.e., s.7-8.

¹⁰ Masum Türker, "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Üretenler ve Bir Haksızlığın Giderilmesi Üzerine", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 22, Eylül-Ekim 1993, s.2, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/22MaliCozum/04-MASUM%20TURKER10.doc>, 23.3.2009.

¹¹ 3568 Sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete No 20194, Kabul Tarihi: 1.6.1989, R.G. Tarihi 13.6.1989, madde 1 ve 5.

¹² 3568 Sayılı Kanun, madde 2.

mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak gerekir.

Yeminli malî müşavirler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, muhasebe bürosu açamayacakları gibi muhasebe bürolarına ortak olmaları da mümkün değildir. Meslek mensupları arasında sadece yeminli mali müşavirler tasdik işlerini yapmakla yetkilendirilmişlerdir. Yeminli mali müşavir olabilmek için en az on yıl Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir olmak, ilgili sınavı vermek ve meslek ruhsatına sahip olmak gerekir¹³.

Mesleği yasal statüsüne kavuşturan bu Kanun ile muhasebe ve denetim görevlerini yürütecek olan meslek mensupları birbirinden ayrılmış ve eğitim farklılığı dikkate alınarak denetim görevinin sadece SMMM'ler ve YMM'ler tarafından yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte YMM'ler için SMMM'lerden farklı olarak bir tasdik müessesesi öngörülmüş ve belirli olaylar ve vergi yasaları ile ilişkili olan mali tablo denetiminden çok uygunluk denetimi kapsamında yer alan işlerin bir bölümü YMM'lere aktarılmıştır¹⁴.

3568 sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu, 10 Temmuz 2008 tarihinde (5786 sayılı) "Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu" olarak değiştirilmiştir¹⁵. Böylece 3568 sayılı Kanunda üç unvana ayrılan meslek mensupları, adı geçen Kanun ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olarak iki unvan altında sınıflanmıştır. Yeni kanunla getirilen değişikliklerden biri SMMM olabilmek için staj süresi üç yıla çıkarılmasıdır. Bir diğeri ise YMM olabilmek için gerekli çalışma süresinin de en az onbeş yıl olarak belirlenmesidir¹⁶.

¹³ 3568 Sayılı Kanun, madde 9.

¹⁴ Şaban Uzay, "Küreselleşmenin İşletmelerde Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Etkisi", **Türkiye'nin Jeoekonomisi ve Jeopolitikası – Türkiye Geleceğin Neresinde**, Editörler: N. Doğan, F. Kula, M. Öcal, Nobel Yayınevi, 2007, http://iibf.erciyes.edu.tr/akademik/suzay/SUZAY_6_7_2007.pdf, s.8, (23.3.2009), TMUD, s.8.

¹⁵ 5786 Sayılı "Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu", Resmi Gazete No 20194, Kabul Tarihi: 1.6.1989, R.G. Tarihi 13.6.1989, madde 2.

¹⁶ 5768 Sayılı Kanun, madde 3 ve 10.

5786 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenleme 2000 yılında çalışmalarına başlanan Türk Ticaret Kanunu (TTK) Tasarısı ile Basel II Kriterlerinin gereği olarak gündeme gelmiştir. TTK tasarısı ile mevcut sistemde beklentileri karşılayamayan "denetçilik (murakıplık) organı" nı kaldırılmış ve anonim ortaklıkların bağımsız denetiminin dış denetçiler tarafından gerçekleştirilmesi hükme bağlanmıştır. Tasarıda denetim müessesinin yapısını da belirleyen büyük sermaye şirketi – küçük sermaye şirketi ayrımı yapılmış ve küçük anonim ortaklıklara denetçi olarak iki SMMM veya iki YMM atama imkânı tanınmıştır. Buna karşın büyük sermayeli anonim şirketlerin bağımsız denetim firmalarınınca denetlenmesi öngörülmüştür. Tasarıda ayrıca bağımsız denetimin önemi vurgulanmış ve bağımsız denetimden geçmeyen finansal tablolar ve yıllık raporun düzenlenmemiş hükmünde kabul edileceği belirtilmiştir¹⁷.

Muhasebe mesleğinin yasal açıdan tanımına hale gelmesini sağlayan 3568 sayılı Kanun aynı zamanda Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) kurulmasını da öngörmüştür. TÜRMOB, mesleğin ulusal ve uluslar arası alanda temsilini üstlenen ve bu alanlardaki pek çok çalışmaya öncülük eden bir üst kurumdur¹⁸. Anayasa'da düzenlenmiş sivil karaktere sahip demokratik oluşan ve kamu yararını gözetten bir kamu meslek kuruluşudur¹⁹ ve 3568 sayılı meslek yasası ile ilgili düzenlemeleri yapan bu konudaki tek otoritedir²⁰. Dünya uygulamalarına paralel olarak muhasebe mesleğinin üst örgütü şeklinde kabul edilen

¹⁷ Uzay, "Küreselleşmenin İşletmelerde Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Etkisi", s.8, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, "Türk Ticaret Kanunu", **Bülten**, Yıl 15, Sayı 162, Eylül-Ekim 2005, s.36.

¹⁸ Yüksel Koç Yalkın, Volkan Demir ve Defne Demir, "International Financial Reporting Standarts and Development of Financial Reporting Standarts in Turkey", **Mali Çözüm Dergisi** (Özel Sayı), Sayı 76, (17. Dünya Muhasebe Kongresi /Kasım 2006), s. 61. . s. 295.

¹⁹ TMUD, a.g.e., s.8.

²⁰ Seval Kardeş Selimoğlu, "Halka Açık Sigorta Şirketlerinde Bağımsız Denetim Olgusu ve Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler", **Mali Çözüm**, Sayı 79, Ocak-Şubat 2007, s.38.

TÜRMOB'a yasayla meslek unvanı verme yetkisi tanınmıştır²¹. Ayrıca birlik, ruhsat ve tescil işlemlerini yapma, eğitim ve sınavları düzenleme, disiplin ve cezalandırma yetkilerine de sahiptir²². 2003 yılında TÜRMOB bünyesinde Türkiye Denetim Standartları Kurulu (TUDESK) faaliyete geçirilmiş ve böylece TÜRMOB'un denetim standartlarının oluşturulması ve yayınlanması görevini de üstlenmesi meslek açısından işlevini pekiştirmiştir²³.

3. Meslek Tercihini Etkileyen Faktörler

Meslek tercihi, çok yönlü olması nedeniyle akademisyenler ve profesyoneller başta olmak üzere tüm toplumun ilgisini çeken bir alandır²⁴ ve bir mesleğin geleceği açısından bu mesleğin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin tespit edilmesi son derece önemlidir. Ekonomik ve sosyal yaşam açısından muhasebenin ve muhasebe mesleğinin taşıdığı önem dikkate alındığında bu mesleğin kendisinden beklenen işlevi hakkıyla yerine getirebilmesi ve devamlılığı için en iyiler tarafından tercih edilmesi gerekir. Bu nedenle mesleğin tercih edilmesinde rol oynayan faktörlerin tespit edilmesi ile profesyonellerin meslekten beklentilerinin karşılanabilmesi ve toplumsal çıkarılara daha fazla hizmet edilebilmesi mümkün olur. Bununla birlikte, son yıllarda ortaya çıkan muhasebe yolsuzlukları toplumsal ve ekonomik etkileriyle göz önüne alındığında, mesleğin ve meslek mensuplarının rolü daha fazla ön plana çıkmış ve muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde rol oynayan faktörlerin tespit edilmesi daha da önem kazanmıştır²⁵.

Meslek seçimi ile ilgili olarak muhasebe literatüründe yapılan çalışmalar ince-

lendiğinde, bu tercihte rol oynayan pek çok faktörün araştırmalara dahil edildiği görülmüştür. Gelir elde etme potansiyeli, ilgili meslek grubunda yer alanlar ile etkileşim, ailenin etkisi, eğitim maliyeti, prestij ve sosyal statü elde etme isteği, iş tatmini, meslek için gerekli eğitim süresi, ilgili alana yatkın olmak, öğretmen etkisi, arkadaş etkisi, daha önceki iş tecrübesi, iş bulabilme imkânı ve mesleğe ilgi bu çalışmalarda öne çıkan faktörlerden bazılarıdır²⁶. Bununla birlikte işe başlanılan ilk yıllardan itibaren yüksek gelir elde etme imkânı, mesleğin sayısal bir alan olması, ilginç bir meslek olması²⁷, dinamik çalışma ortamının varlığı, işin mahiyetinin yaratıcılığı desteklemesi, işin özerklik sağlaması, işin genel ekonomik koşullardan etkilenmemesi, iş güvencesinin varlığı, esnek bir kariyer imkânı, terfi ve ilerleme fırsatlarının varlığı, uzun dönemde yüksek yaşam standartlarına ulaşabilme olanağı ve kişiye ilerleyen yıllarda kendi işini kurma fırsatı sunması da araştırmalara dahil edilen unsurlardandır²⁸.

²⁶ Joseph G.P. Paolillo ve Ralph W. Estes, "An Empirical Analysis of Career Choice Factors Among Accountants, Attorneys, Engineers and Physicians", **The Accounting Review**, Vol LVII, No 4, October, 1982, s. 789, Steven J. Adam, LeRoy J. Proyor ve Sarah L. Adams, "Attraction and Retention of High-Aptitude Students in Accounting: An Exploratory Longitudinal Study", **Issues in Accounting Education**, Vol 9, No 1, Spring 1994, s. 48, Pak Auyeung ve John Sands, "Factors Influencing Accounting Students' Career Choice: A Cross-Cultural Validation Study", **Accounting Education**, Volume 6, No 1, 1997, s. 14, Shawn Mauldin, John L. Crain ve H. Mounce, "The Accounting Principles Instructor's Influence on Student's Decision to Major in Accounting", **Journal of Education for Business**, Volume 75, No 3, January/February 2000, s. 144.

²⁷ Jeffrey Cohen ve Dennis M. Hanno, "An Analysis of Underlying Constructs Affecting the Choice of Accounting as A Major", **Issues in Accounting Education**, Volume 8, No 2, Fall 1993, s. 231, Lin Mei Tan ve Fawzi Laswad, "Students' Beliefs, Attitudes and Intensionsto Major in Accounting", **Accounting Education: An International Journal**, Volume 15, No 2, June 2006, s. 175, Felton, Buhr ve Northey, a.g.m., s. 136.

²⁸ Satoshi Sugahara ve Gregory Boland, "Perceptions of The Certified Public Accountants by Accounting and Non-Accounting Tertiary Students in Japan", **Asian Review of Accounting**, Volume 14, No 1/2, 2006, s. 158, Nira Danziger ve Yoram Eden, "Student Career Aspirations and Perceptions: The Case of Israeli Accounting Students", **Accounting Education: An International Journal**, Volume 15, No 2, June 2006, s. 119, Dana R. Lowe ve Kathleen Simons, "Factors Influencing Choice of Business Majors- Some Additional Evidence: A Research Note", **Accounting Education**, Volume 6, No 1, 1997, s. 42, Irvin T. Nelson,

²¹ Hanifi Ayboğa, "Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu", Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 8, Aralık 2002, s.52.

²² TMUD, a.g.e., s.8.

²³ Kardeş Selimoğlu, a.g.m., s. 8.

²⁴ Mustafa Özbilgin, Fatma Küskü ve Nihat Erdoğan, "Explaining Influences On Career "Choice": The Case of MBA Students In Comperative Perspective", **International Journal of Human Resource Management**, 16:11 November 2005, s. 2000.

²⁵ Chen, Jones ve McIntyre, a.g.m., s. 15.

Muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan bu faktörler içsel (mesleğe özgü) faktörler, finansal/ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörler, muhasebe mesleğine ilişkin fayda-maliyet rasyosu ve diğer faktörler şeklinde gruplandırılabilir²⁹. İçsel faktörler, işin kendi içsel yapısından kaynaklanan ve kişinin o işi yapmaktan dolayı memnun ve tatmin olmasını sağlayan faktörlerdir. İşin kişiye özerklik sunması, fırsatlarla dolu olması, yaratıcılığa açık olması, dinamik bir çalışma ortamına sahip olması gibi faktörler içsel faktörlere örnek olarak gösterilebilir. Finansal/ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörler ise iş bulabilme imkânları, iş güvencesinin varlığı, ilerleme fırsatları, esnek kariyer imkânı ve gelir elde etme olanakları gibi faktörleri kapsamaktadır. Mesleğe ilişkin fayda-maliyet rasyosu ise bir öğrencinin muhasebe mesleğine bakışını, mesleği algılayışını sergileyen faktörlerdir. Bu faktörler muhasebe meslek mensubu olmanın sağladığı faydaları ve katlanılan fedakârlık/maliyetleri ifade eder. Örneğin mesleğin zorlu ama fırsatlarla dolu olması, işletme yönetiminde söz sahibi olmak mesleğe ilişkin olumlu özellikler, faydalar olarak kabul edilmektedir. Buna karşın meslek mensubu olmak için gerekli nitelikleri elde etmenin zahmetli olması, özellikle mesleğe başlanılan ilk yıllardaki yoğun iş temposu ve düşük ücretler, muhasebecilere ilişkin negatif imaj algılamaları mesleğe ilişkin fedakârlıklar/maliyetlerdir. Diğer faktörler başlığı altında ise aile ve arkadaşların etkisi, daha önceki iş tecrübeleri gibi faktörleri toplamak mümkündür³⁰.

4. Alan Araştırması

Valaria P. Vandrzyk, Jeffrey J. Quirin ve Robert D. Allen, "No, The Sky Is Not Falling: Evidence of Accounting Students Characteristics at FSA Scholls, 1995-2000", **Issues in Accounting Education**, Volume 17, No 3, August 2002, s. 277, Felton, Buhr ve Northey, a.g.m., s. 136-137, Ahmed, Alam ve Alam, a.g.m., s. 330, Mauldin, Crain ve Mounce, a.g.m., s. 149.

²⁹ Felton, Buhr ve Northey, a.g.m., s. 132, Ahmed, Alam ve Alam, a.g.m., s. 326.

³⁰ Ahmed, Alam ve Alam, a.g.m. s. 326-327, Tan ve Laswad, a.g.m., s. 170, Felton, Buhr ve Northey, a.g.m., s. 132.

Araştırmanın amacı, yöntemi, elde edilen verilerin analizi ve araştırma bulgularını aşağıda açıklanmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe alanında kariyer yapma tercihlerini etkileyen faktörleri irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda, kariyer tercihinin etki eden faktörlere verilen önem açısından cinsiyet bakımından bir farklılık olup olmadığının saptanması hedeflenmektedir. Ayrıca muhasebe alanında kariyer yapmayı tercih eden öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı tercih eden öğrenciler arasında sözkonusu faktörlere verilen önem açısından bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi de çalışmanın amaçlarından bir diğeridir.

Bu çalışmada meslek seçiminde etkili olan faktörler; yapılan analiz neticesinde ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörler, içsel faktörler, meslek hakkında sahip olunan ön bilgi ve çevresel etkiler olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır. Buna göre yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda iki ana hipotez ve sekiz adet yardımcı hipotez geliştirilmiştir. Bunlar;

H1: Kariyer tercihinin etki eden faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H1a: Ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H1b: İçsel faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H1c: Meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H1d: Çevresel etkilere ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H2: Kariyer tercihinin etki eden faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğren-

ciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H2a: Ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H2b: İçsel faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H2c: Meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

H2d: Çevresel etkilere ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Yukarıda belirtilen hipotezlerin test edilmesi amacıyla geniş bir literatür taramasının ardından işletme bölümü öğrencileri tarafından cevaplanmak üzere bir anket formu oluşturulmuştur. Anket formu üç ana bölümden oluşmaktadır.

- Birinci bölümde öğrencilerin demografik özelliklerinin tespit edilmesine yönelik sorular yer almaktadır.

- İkinci bölümde öğrencilere üniversite mezuniyeti sonrasında hangi alanda kariyer yapmayı düşündükleri sorulmuştur. Bu bölümde ayrıca muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrencilere sahip olmak istedikleri yetki belgesi ve çalışmak istedikleri sektörü içeren bir soru sorulmuştur.

- Üçüncü bölüm kariyer tercihinde etkili olan faktörlere ilişkin sorulara ayrılmıştır. Bu bölümde yer alan sorular 1: Hiç Önemli Değil, 2: Biraz Önemli, 3: Önemli, 4: Oldukça Önemli ve 5: Çok Önemli olacak şekilde beşli Likert ölçeği esas alınarak hazırlanmıştır.

Araştırma İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin işletme bölümlerinde öğrenim görmekte olan ve tesadüfi olarak seçilen 504 üniversite öğrencisini kapsamaktadır.

4.3. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Ankete katılanların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla SPSS frekans tablolarından yararlanılmıştır. Meslek tercihinde etkili olan faktörlerin tespit edilebilmesi için ise öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılarak normallik varsayımına uymayan değişkenler olup olmadığı araştırılmıştır. Normal dağılım gösterdiği belirlenen değişkenlerin aralarındaki ilişkileri ortaya çıkarmak ve değişkenleri gruplandırabilmek için ise faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca yukarıda belirtilen hipotezlerin test edilmesinde bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

4.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma ile elde edilen bulgular; genel bulgular ve kariyer tercihinde etkili olan faktörlere ilişkin bulgular başlıkları altında aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1. Genel Bulgular

Genel bulgular kapsamında öncelikle anket çalışmasına katılan işletme bölümü üniversite öğrencilerinin cinsiyet açısından dağılımları aşağıda yer alan Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Bayan	235	46,6
Erkek	269	53,4
TOPLAM	504	100,0

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan toplam 504 işletme bölümü öğrencisinin %53,4'ünün erkek, %46,6'sının bayan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2: Ailenin Eğitim Düzeyi

ANNE	Frekans	Yüzde	BABA	Frekans	Yüzde
Okuryazar Değil	14	2,8	Okuryazar Değil	2	0,4
Okuryazar	12	2,4	Okuryazar	4	0,8
İlkokul	134	26,6	İlkokul	86	17,1
Orta	62	12,3	Orta	43	8,5
Lise	182	36,1	Lise	149	29,6
Üniversite	95	18,8	Üniversite	194	38,5
Lisansüstü	5	1,0	Lisansüstü	26	5,2
TOPLAM	504	100,0	TOPLAM	504	100,0

Çalışma kapsamında öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi de incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2'ye göre katılımcıların annelerinin % 36,1'i lise, % 26,6'si ilkokul ve babalarının % 38,5'i üniversite ve % 29,6'sı lise mezunudur.

Tablo 3: Anne-Babanın Mesleği

ANNE	Frekans	Yüzde	BABA	Frekans	Yüzde
Muhasebeci	3	0,6	Muhasebeci	18	3,6
Çiftçi	3	0,6	Çiftçi	11	2,2
Memur	27	5,4	Memur	79	15,7
İşçi	16	3,2	İşçi	33	6,5
Emekli	85	16,9	Emekli	145	28,8
Serbest Meslek	21	4,2	Serbest Meslek	152	30,2
Çalışmıyor	303	60,1	Çalışmıyor	12	2,4
Diğer	46	9,1	Diğer	54	10,7
TOPLAM	504	100,0	TOPLAM	504	100,0

Anket çalışması kapsamında incelenen bir başka husus öğrencilerin anne ve babalarının meslekleridir. Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların annelerinin büyük çoğunluğunun (% 60,1) çalışmadığı ve babalarının %30,2'sinin serbest meslek ile uğraştığı, % 28,8'inin ise emekli olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Kariyer Yapmayı Düşündükleri Alanlar

	Frekans	Yüzde
Muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünenler	219	43,5
Muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünenler	285	56,5

TOPLAM	504	100,0
---------------	------------	--------------

Genel bulgular kapsamında ayrıca öğrencilerin üniversite mezuniyeti sonrasında hangi alanda kariyer yapmayı düşündükleri incelenmiştir. Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin % 43,5'inin muhasebe alanında, % 56,5'inin muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşündükleri görülmektedir. Bu bölümde son olarak muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen 219 öğrencinin amaçladıkları çalışma şekli incelenmiş ve sonuçları aşağıda yer alan Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Muhasebe Alanında Kariyer Yapmayı Düşünen Öğrencilerin Amaçladıkları Çalışma Şekli

	Frekans	Yüzde
Kendime ait bir muhasebe bürosunda Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir (SMM) yetki belgesine sahip bir SMM olarak çalışmak istiyorum.	20	9
Kendime ait bir Yeminli Mali Müşavirlik (YMM) ofisinde, YMM yetki belgesine sahip bir YMM olarak çalışmak istiyorum.	26	11,9
Özel sektörde faaliyette bulunan bir işletmenin (sanayi, ticaret, hizmet işletmesi) muhasebe departmanında çalışmak istiyorum.	35	16,0
Ulusal/Uluslararası bağımsız bir denetim şirketinde denetim elemanı olarak çalışmak istiyorum.	67	30,6
Kamu adına denetim yapan bir kurulda (maliye müfettişliği denetim kurulu, hesap uzmanlığı kurulu, gelirler kontrolörlüğü kurulu) denetim elemanı olarak çalışmak istiyorum.	38	17,4
Bir kamu işletmesinin muhasebe departmanında çalışmak istiyorum.	3	1,4
Henüz karar vermedim.	30	13,7
TOPLAM	219	100,0

Tablo 5 incelendiğinde muhasebe alanında kariyer yapmayı tercih eden öğrencilerin % 30,6'sının ulusal/uluslararası bir bağımsız denetim şirketinde denetim elemanı olarak çalışmak istedikleri, % 17,4'ünün kamu adına denetim yapan bir kurulda denetim elemanı olarak çalışmak istediği ve %16'sının özel sektörde faaliyette bulunan bir işletmenin muhasebe departmanında çalışmak istediği görülmektedir.

4.4.2. Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına dahil edilen işletme bölümü öğrencilerinin meslek tercihlerinde etkili olan faktörler incelenmiştir. Bu kapsamda sözkonusu katılımcıların meslek tercihlerinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla sorulmuş olan soruların cevaplayıcılar tarafın-

dan kaç değişik boyutta algulandığını tespit edebilmek için faktör analizine başvurulmuştur.

Değişkenleri gruplandırmak için Varimax Rotation'dan yararlanılmıştır. Analizde öz değeri (eigenvalue) 1'den büyük değerler alınmıştır. Faktör analizi sonucunda benzer özellikler taşıyan değişkenler belirli faktörlerde toplanmıştır. Faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,81 olarak elde edilmiştir (Tablo 6). KMO'nun 1 değerine yaklaşması değişkenlerin birbirlerini mükemmel bir şekilde, hatasız tahmin edebileceğini gösterir. Değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını gösteren Barlett's Test p değerinin 0.05'den küçük çıkması, değişkenler arasında faktör analizi yapmaya yeterli düzeyde ilişki olduğunun göstergesidir.

Tablo 6: Kariyer Tercihi Kararı İle İlgili Faktör Analizi Tablosu

Faktör Adı	Maddeler	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans	Cronbach α
Ekonomik ve İş Piyasasına İlişkin	İş güvencesinin varlığı	,71	19,15	,78
	Uzun dönemde yüksek yaşam standartlarına ulaşabilme imkânı sunması	,69		
	İşe girildiği andan itibaren yüksek gelir elde etme imkânı sunması	,68		
	Genel ekonomik koşullardan etkilenmemesi ve geçerliliğini koruması	,65		
	Toplum içinde statü sağlaması	,56		
	Esnek bir kariyer imkânı sunması	,54		
	Terfi ve ilerleme fırsatları sunması	,51		
İçsel	İşin mahiyetinin yaratıcılığı desteklemesi	,79	16,60	,77
	Dinamik bir çalışma ortamının varlığı	,76		
	Entelektüel açıdan doyurucu olması	,75		
	Özerklik sağlaması	,66		
Meslek Hakkında Sahip Olunan Ön-bilgi	Üniversitede alınan eğitim ile ilgili bir alanda çalışmak isteği	,76	10,17	,46
	İşin mahiyeti hakkında sahip olunan önbilgi	,73		
Çevresel Etkiler	Ailenin etkisi	,84	10,00	,59
	Arkadaşların etkisi	,82		
Toplam: 55,92				
Kaiser-Meyer-Olkin	,81			
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1742,731		
	df	105		
	Sig.	,000		

Anketin kaç boyuttan oluştuğu bilgisini veren “Açıklanan Toplam Varyans” tablosu (Tablo 6) incelendiğinde kariyer tercihinde etkili olduğu düşünülen 15 faktörün 4 ana grupta toplandığı görülmektedir. Bunlar; “Ekonomik ve İş Piyasasına İlişkin Faktörler” (Faktör 1), “İçsel Faktör-

ler”, “Meslek Hakkında Sahip Olunan Önbilgiye İlişkin Faktörler” ve son olarak “Çevresel Etkilere İlişkin Faktörler” olarak adlandırılmıştır. Tablo 6 incelendiğinde sözkonusu faktörlerin toplam varyansın % 55,92’sini açıkladığı görülmektedir.

Finansal ve iş piyasasına ilişkin faktörlerden oluşan ilk gruptaki (boyuttaki) faktörler; toplam varyansın % 19,15'ini açıklamaktadır. Söz konusu boyut için güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach's Alpha değeri 0,78 bulunmuştur. Bu değer bu boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir.

İçsel faktörler olarak adlandırılan ve mesleğe özgü faktörlerden oluşan ikinci gruptaki faktörler toplam varyansın % 16,60'ını açıklamaktadır. Bu boyut için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,77 bulunmuştur. Bu değer bu boyutun da güvenilir olduğunu göstermektedir.

Üçüncü gruptaki faktörler, meslek hakkında sahip olunan önbilgiye ilişkin faktörlerden oluşmaktadır. Toplam varyansın % 10,17'sini açıklayan bu boyutun güvenilirlik analizi sonucunda

Cronbach's Alpha değeri 0,46 bulunmuştur. Bu değer bu boyutun da güvenilir olduğunu göstermektedir.

Çevresel etkiler olarak adlandırılan son grup, toplam varyansın % 10'unu açıklamaktadır. Bu boyut için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,59 bulunmuştur. Bu değer çevresel etkilere ilişkin boyutun da güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.4.2.1. Cinsiyet Açısından Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Önemlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın amacına uygun olarak beşli Likert ölçeğine göre katılımcılardan Tablo 6'da yer alan ve dört ana grupta toplanan kariyer tercihinde etkili olan faktörlerin önemlerini değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 7: Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörlere Verilen Önem Açısından Bayan Öğrenciler ile Erkek Öğrencilerin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Sonuçları

Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörler	Ortalama		t	df	p-değeri
	Bayan	Erkek			
Bir bütün olarak faktörler	3,83	3,67	40,60	502	,000
Ekonomik ve İş Piyasasına İlişkin Faktörler	3,80	3,57	3,55	502	,000
İçsel Faktörler	4,18	3,98	3,61	502	,000
Meslek Hakkında Sahip Olunan Önbilgiye İlişkin Faktörler	4,19	4,05	2,03	502	,042
Çevresel Etkilere İlişkin Faktörler	2,37	2,48	-1,24	502	,213

Tablo 7'de bayan ve erkek öğrencilerin görüşleri doğrultusunda kariyer tercihinde etkili olan faktörlerin önemi karşılaştırılmakta ve kariyer tercihinde etki eden faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğunu ileri süren H1 hipotezinin test sonuçları yer almaktadır. Bu hipotezin test edilmesinde bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Bu sonuçlara göre %95 güven aralığında H1 hipotezi kabul edilmektedir (p=0,00). Daha açık bir ifade ile kariyer tercihinde etki eden faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer yandan kariyer tercihinde etki eden

faktörlerin detayına inildiğinde; ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H1a (p=0,000), içsel faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H1b (p=0,000) ve meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H1c (p=0,042) hipotezlerinin de %95 güven aralığında kabul edildiği görülmektedir. Söz konusu faktörlerin önemlerine ilişkin ortalama değerler karşılaştırıldığında bayan öğrencilerin erkek öğrencilere na-

zaran her üç faktöre de daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun yanında Tablo 7 incelendiğinde %95 güven aralığında çevresel etkilere ilişkin faktörlere verilen önem açısından bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H1d ($p=0,213$) hipotezinin ise reddedildiği görülmektedir.

4.4.2.2. Muhasebe Alanında Kariyer Yapmayı Düşünen Öğrenciler İle Muhasebe Dışı Bir Alanda Kariyer Yap-

mayı Düşünen Öğrenciler Açısından Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Önemlerine İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında ayrıca kariyer tercihinde etkili olan faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunup bulunmadığı incelenmiş ve sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörlere Verilen Önem Açısından Muhasebe Alanında Kariyer Yapmayı Düşünen Öğrenciler İle Muhasebe Dışı Bir Alanda Kariyer Yapmayı Düşünen Öğrencilerin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Sonuçları

Kariyer Tercihinde Etkili Olan Faktörler	Ortalama		t	df	p-değeri
	Muhasebe	Muhasebe Dışı			
Bir bütün olarak faktörler	3,76	3,73	,66	502	,507
Ekonomik ve İş Piyasasına İlişkin Faktörler	3,63	3,72	-1,41	502	,158
İçsel Faktörler	4,07	4,03	,79	502	,428
Meslek Hakkında Sahip Olunan Önbilgiye İlişkin Faktörler	4,13	4,10	,429	502	,668
Çevresel Etkilere İlişkin Faktörler	2,55	2,34	2,36	502	,019

Tablo 8 incelendiğinde; %95 güven aralığında, H2 hipotezinin reddedildiği başka bir ifade ile kariyer tercihinde etki eden faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır ($p=0,507$). Benzer şekilde sözkonusu faktörlerin detayına inildiğinde; %95 güven aralığında, ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H2a ($p=0,158$), içsel faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H2b ($p=0,428$) ve

meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H2c ($p=0,668$) hipotezlerinin de reddedildiği görülmektedir. Buna karşılık çevresel etkilere ilişkin faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunduğuna ilişkin H2d ($p=0,019$) hipotezinin ise kabul edildiği görülmektedir. Çevresel etkilere ilişkin faktörlere verilen öneme ait ortalama değerler karşılaştırıldığında muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrencilerin, başka bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrencilere nazaran bu faktörlere daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer

yandan kariyer tercihinde etkili olan faktörlere verilen öneme ilişkin ortalama değerler karşılaştırıldığında; gerek muhasebe alanında bir kariyer yapmayı düşünen öğrencilerin gerekse de başka bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrencilerin sırasıyla en çok meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere, içsel faktörlere, ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere, ve son olarak çevresel etkilere ilişkin faktörlere önem verdikleri görülmektedir.

5. Sonuç

Muhasebecilik mesleği ile ilgili olarak özellikle son yıllarda gerçekleştirilen gerek ulusal gerekse de uluslararası düzenlemeler, bu mesleğin iş hayatındaki önemini ve sorumluluğunun daha da artmasına neden olmuştur. Bu açıdan muhasebecilik mesleğinin kendisinden beklenen görevleri yerine getirmesi; muhasebe eğitiminin, başarılı ve mesleki bilgiler açısından donanımlı üniversite öğrencilerinin yetiştirilmesindeki ve bu öğrencilerin muhasebe mesleğine yönlendirilmesindeki başarısına bağlı olmaktadır. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin muhasebe mesleğinden beklentilerinin ve bu mesleği tercih etme nedenlerinin belirlenmesi, bir yandan eğitim programlarında muhasebe derslerinin içeriklerinin ve bu derslerdeki eğitim yöntemlerinin iyileştirilmesine katkı sağlayacak iken; diğer yandan da mesleğin geleceğinin planlanması açısından önemli bilgiler sunacaktır.

Bu çalışmada işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe alanında kariyer tercihlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışmada kariyer tercihinde etkili olan faktörler; ekonomik ve iş piyasasına ilişkin, içsel, işin mahiyeti hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin ve çevresel etkilere ilişkin olmak üzere dört ana başlıkta toplanmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında kariyer tercihinde etkili olan faktörlere verilen önem açısından farklılık bulunmaktadır. Zira özellikle iş güvencesinin varlığı, uzun dönemde yüksek yaşam standartlarına ulaşabilme imkânı, genel ekonomik koşullardan etkilenmemesi ve

geçerliliğini koruması, uzun dönemde yüksek yaşam standartlarına ulaşabilme imkânı sunması gibi ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere, işin mahiyetinin yaratıcılığı desteklemesi, dinamik bir çalışma ortamının varlığı, özerklik sağlaması, entelektüel açıdan doyurucu olması gibi içsel faktörlere ve üniversitede alınan eğitim ile ilgili bir alanda çalışmak isteği, işin mahiyeti hakkında sahip olunan ön bilgi gibi meslek hakkında sahip olunan ön bilgiye ilişkin faktörlere bayan öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla önem verdikleri görülmektedir.

Diğer yandan çalışma ile elde edilen sonuçlara göre kariyer tercihine etki eden faktörlere verilen önem açısından muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler ile muhasebe dışı bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrenciler arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Zira gerek muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler gerekse de başka bir alanda kariyer yapmayı düşünen öğrencilerin sırasıyla en fazla meslek hakkında sahip olunan önbilgiye ilişkin faktörlere, içsel faktörlere, ekonomik ve iş piyasasına ilişkin faktörlere ve son olarak çevresel etkilere ilişkin faktörlere önem verdikleri görülmektedir.

Kaynakça

3568 Sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete No 20194, Kabul Tarihi: 1.6.1989, R.G. Tarihi 13.6.1989.

5786 Sayılı “Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu” , Resmi Gazete No 20194, Kabul Tarihi: 1.6.1989, R.G. Tarihi 13.6.1989.

Adam, Steven, J. Proyor LeRoy J. ve Adams, Sarah L., “Attraction and Retention of High-Aptitude Students in Accounting: An Exploratory Longitudinal Study”, **Issues in Accounting Education**, Vol 9, No 1, Spring 1994, ss. 45-58.

Ahmed, Kamran; Alam Kazi Feroz ve Alam, Mazurul, “An Empirical Study Factors Affecting Accounting Students’ Career Choice In New Zealand”, **Accounting Education**, 6 (4), 1997, ss. 325-335.

AICPA (American Institute of Certified Public Accountants), **2008 Trends in the Supply of Accounting Graduates and the Demand for Public Accounting Recruits**, http://ceae.aicpa.org/NR/rdonlyres/C1E23302-17D3-4ED5-AE81-B274D9CD7812/0/AICPA_Trends_Reports_2008.pdf, 23.2.2009.

- Albrect, W. Steve ve Jack, Robert J., **Accounting Education:Charting the Course through a Prelious Future**, Accounting Education Series, Volume No. 16, 2000, <http://www.imanet.org/pdf/Charting%20the%20Course%20Accting%20Education%20Series-%20Vol.%2016.pdf>, 23.2.2009.
- Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, "Türk Ticaret Kanunu", **Bülten**, Yıl 15, Sayı 162, Eylül-Ekim 2005, ss.35-38.
- Ayeung, Pak ve Sands, John, "Factors Influencing Accounting Students' Career Choice: A Cross-Cultural Validation Study", **Accounting Education**, Volume 6, No 1, 1997, ss. 13-23.
- Ayboğa, Hanifi, "Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu", *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı 8, Aralık 2002, ss.39-55.
- Chen, Clement; Jones, Keith T. ve McIntyre ve D. David, "A Reexamination of the Factors Important to Selection of Accounting as a Major", **Accounting and Public Interest**, Volume 5, 2005, ss. 14-31.
- Civelek, Mehmet A. ve Durukan, M. Banu, "Muhasebe Mesleğinin Ve Muhasebecinin Türkiye'nin Kalkınmasındaki Rolü", *5. Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, 2-6 Mayıs 2001 <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Sempozyum/05.SEMPOZYUM/28.%20BANU%20DURUKAN.doc>, 23.3.2009.
- Cohen, Jeffrey ve Hanno, Dennis M., "An Analysis of Underlying Constructs Affecting the Choice of Accounting as A Major", **Issues in Accounting Education**, Volume 8, No 2, Fall 1993, ss. 219-238.
- Danziger, Nira ve Eden, Yoram, "Student Career Aspirations and Perceptions:The Case of Israeli Accounting Students", **Accounting Education:An International Journal**, Volume 15, No 2, June 2006, ss. 113-143.
- Felton, Sandra; Buhr, Nola ve Northey, Margot, "Factors Influencing the Business Students' Choice of a Career in Chartered Accountancy", **Issues in Accounting Education**, Vol 9, No.1, Spring 1994, ss. 131-141.
- Heiat, Abbas ve Brown, Doug, "An Empirical Analysis Of Underlying Factors Affecting The Choice Of Accounting Major", **Journal of College Teaching and Learning**, Vol. 4, Number 8, ss 83-98.
- IFAC (International Federation of Accountants), *International Accounting Education Standarts 1-8*, August 2008, www.ifac.org, 25.2.2009.
- Kardeş Selimoğlu, Seval, "Halka Açık Sigorta Şirketlerinde Bağımsız Denetim Olgusu ve Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler", **Mali Çözüm**, Sayı 79, Ocak-Şubat 2007, ss. 31-44.
- Koç Yalkın, Yüksel, Demir, Volkan ve Demir, Defne, "International Financial Reporting Standarts and Development of Financial Reporting Standarts in Turkey", **Mali Çözüm Dergisi** (Özel Sayı), Sayı 76, (17. Dünya Muhasebe Kongresi/Kasım 2006), ss. 57-73.
- Lowe, Dana R. ve Simons, Kathleen, "Factors Influencing Choice of Business Majors-Some Additional Evidence: A Research Note", **Accounting Education**, Volume 6, No 1, 1997, ss. 39-45.
- Mauldin, Shawn, Crain John L. ve Mounce, H., "The Accounting Principles Instructor's Influence on Student's Decision to Major in Accounting", **Journal of Education for Business**, Volume 75, No 3, January/February 2000, ss. 142-148.
- Nelson, Irvin T., Venzryk, Valaria P., J. Quirin, Jeffrey ve Allen, Robert D., "No, The Sky Is Not Falling: Evidence of Accounting Students Characteristics at FSA Scholls, 1995-2000", **Issues in Accounting Education**, Volume 17, No 3, August 2002, ss. 269-287.
- Özbilgin, Mustafa, Küskü, Fatma ve Erdoğan, Nihat, "Explaining Influences On Career "Choice":The Case of MBA Students In Comperative Perspective", **International Journal of Human Resource Management**, 16:11 November 2005, ss. 2000-2028.
- Paolillo, Joseph G.P. ve Estes, Ralph W., "An Empirical Analysis of Career Choice Factors Among Accountants, Attorneys, Engineers and Physicians", **The Accounting Review**, Vol LVII, No 4, October, 1982, ss. 785-793.
- Sugahara, Satoshi ve Boland, Gregory, "Perceptions of The Certified Public Accountants by Accounting and Non-Accounting Tertiary Students in Japan", **Asian Review of Accounting**, Volume 14, No 1/2, 2006, ss. 149-167.
- Tan, Lin Mei ve Laswad, Fawzi, "Students' Beliefs, Attitudes and Intensionsto Major in Accounting", **Accounting Education: An International Journal**, Volume 15, No 2, June 2006, ss. 167-187.
- Türker, Masum, "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Üretenler ve Bir Haksızlığın Giderilmesi Üzerine", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 22, Eylül-Ekim 1993. <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/22MaliCozum/04-MASUM%20TURKER10.doc>, 23.3.2009.
- Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD), "Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Tarihçesi", <http://www.tmud.org.tr/dokumanlar/MuhasebeTarihce.doc>, 23.03.2009
- Uzay, Şaban, "21. Yüzyılın Başında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik" Değerlendirmeler", **İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 67, Haziran 2004, 229-248.